

Matevž Jerman

Ubij jih nežno

Če bi želeli podati realno podobo sodobne Amerike skozi žanrski film, potem je verjetno za to daleč najbolj primerna kriminalka. Po besedah Andrewa Dominika namreč velika večina žanrskih filmov holivudske produkcije prikazuje Američane predvsem na način, kot bi si sami želeli, da jih vidijo drugi, samo kriminalka pa jih venomer lahko prikaže v pravi luči. Le v tem žanru namreč brez pretiranega ovinkarjenja prevladuje konsenz, da je za osnovno vodilo večine protagonistov sprejemljivo in pričakovano, da brez vsakršnih zadržkov razmišljajo zgolj o denarju.

V tem smislu je torej *Ubij jih nežno* (Killing Them Softly, 2012, Andrew Dominik) avtorjeva vizija današnje Amerike, hkrati pa tudi elegantno surova lekcija iz finančne regulacije in ekonomskega darvinizma, ki se glede svojih aluzij ne spreneveda. Nasprotno, Dominik je zgovoren tako formalno kot vsebinsko: film se odvija jeseni leta 2008, na pragu finančne krize ter na vrhuncu predsedniške kampanje, v kateri sta se pomerila Obama in McCain. Prazne politične parole in predvolilne obljube odzvanjajo iz televizijskih zaslonov ter skupaj z izbornim *scorsesejevskim* soundtrackom tvorijo zvočno kuliso zgodbi o gangsterskih spletkah in obračunih (po knjižni predlogi Cogan's Trade Georga V. Higginsa iz leta 1974), v kateri Frankieja (Scoot McNairy) in Russella (Ben Mendelsohn), tretjerazredna roparja in mali ribi, nek mafijski šef navori k ropu organizirane podzemne partije

pokra. Nepridipravi računajo s tem, da bo sum najprej padel na organizatorja igre Markieja (večni mafiozo Ray Liotta), ki se je s podobnim podvigom v preteklosti javno bahal pred napačnimi ljudmi, a očitno ob tem pozabijo na zlato pravilo gangsterskega filma, po katerem se iz kraje mafiji redko izcimi kaj dobrega. Po predrznem ropu tako nastopi trenutek, v katerem se začne film prelamljati in je s strani mafijskega odvetnika vpoklican plačanec Jackie Cogan (Brad Pitt), da poišče ter likvidira krivce in stvari vrne v ustaljene tirnice.

Podobno kot pri opevanem (anti)vesteru *Jesse James in strahopetni Robert Ford* (The Assassination of Jesse James by the Coward Robert Ford, 2007) se Dominik tudi pri *Ubij jih nežno* poigrava s preobračanjem žanrskih konvencij in obenem daje vedeti, da je etika Divjega zahoda še zmeraj živa. Bolj kot o blišču in spektakularnosti življenja mafijcev tokrat izpostavlja temo gospodarske depresije, ki se je, tako kot vseh drugih področij, očitno dotaknila tudi življenja znotraj organiziranih kriminalnih skupnosti. In čeprav je Cogan poklicni morilec, ni na njem nič nevsakdanjega, svoj posel opravlja spretno, a z rahlim nezadovoljstvom samostojnega podjetnika, ki se za svoje usluge ne dogovarja s pričakovanim arhetipom mafijskega botra, temveč s suhoparnim pravnim zastopnikom, ki funkcionira kot posrednik. Pod črto ni na njem nič nečloveškega ali psihopatskega. Proti plačilu preprosto ubija ljudi, za mezdo, in če se le da, jim spotoma

poskusi prihraniti nekoliko trpljenja in groze. Dominik tako preko Coganovega modusa in ekspozicije kriminalnega mikrokozmosa prepozna ter definira ZDA kot ultimativni eksperiment iz kapitalističnega darvinizma, kjer preživijo le najmočnejši in najbolj prilagodljiv, kjer je skupnost le fantazma in kjer je individualizem edina pot. Ali kot ugotovi Cogan, preden zahteva polno plačilo: »Živim v Ameriki in v Ameriki je vsak sam. Amerika ni država, Amerika je zgolj posel.« Cinično idejo, da v tem svetu nekaj takega, kot je slab posel, ne obstaja, pa četudi gre za dejanja onkraj zakona in morale, Dominik prižene do skrajnosti. Pomemben je le denar, žrtve ter razlike med politiko, gospodarstvom ali organiziranim kriminalom so tako ali tako zanemarljive.

Čeprav *Ubij jih nežno* ne pove nič radikalno novega, sporočilo poda z duhovito in brezkompromisno silovitostjo ter se v tem duhu poslužuje vseh filmskih orodij in se požvižga na subtilnost. Vsi elementi so skrbno izbrani in služijo ubrani udarnosti filma, pa naj si gre za fotografijo, dialoge, glasbo, izseke političnih govorov ali, ne nazadnje, scenografijo, ki jo pomenljivo tvori New Orleans po opustošenju, ki ga je za sabo pustil orkan Katrina. Skratka, gre za žanrski film, ki gledalca zavoľjo svoje večplastnosti težko pusti neopredeljenega.

O mračni naravi filma pa ne priča le večkrat opaženo in še enkrat znova polemizirano dejstvo, da imamo opravka s polnopravno gangsteriada, ki ne varčuje z nazornimi prizori nasilja, temveč predvsem to, da znotraj te kritične prisposode (ne izključno ameriške) družbene realnosti ne ponuja alternative.